

University of
Zurich^{UZH}

2000 years of history - the Mon language in Thailand and Myanmar

**Seminar on the Continuum of Languages and Dialects in Myanmar
Yangon, 25-26.03.2015**

Mathias Jenny

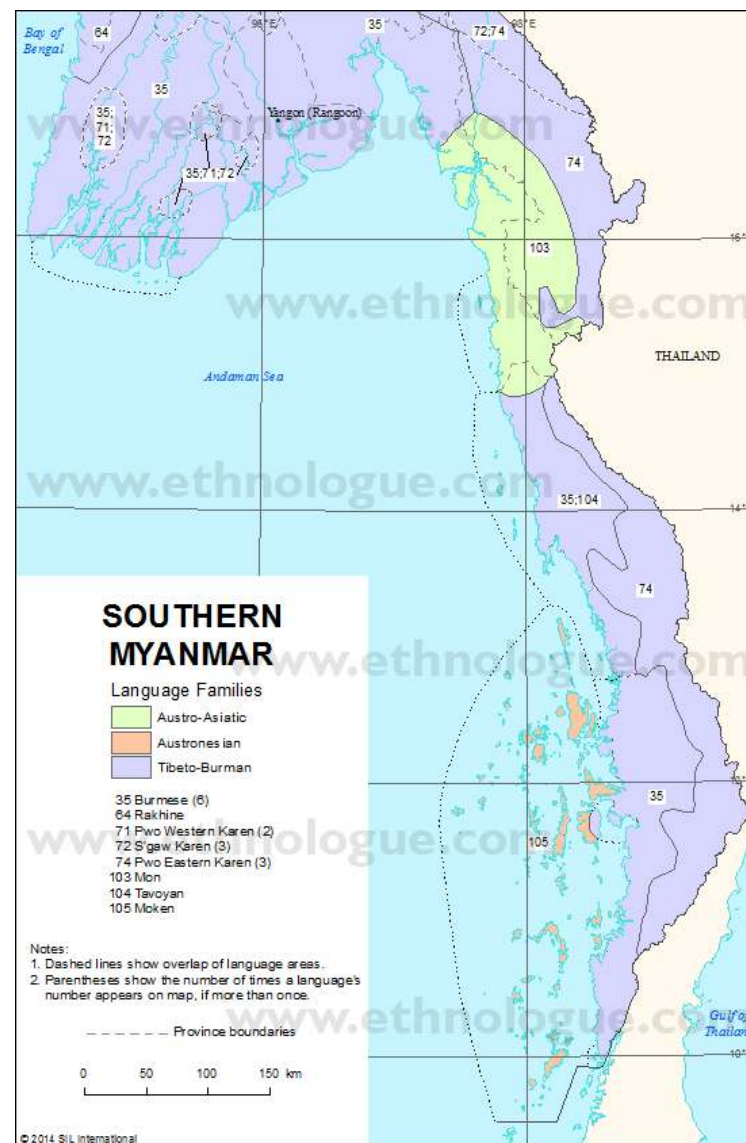
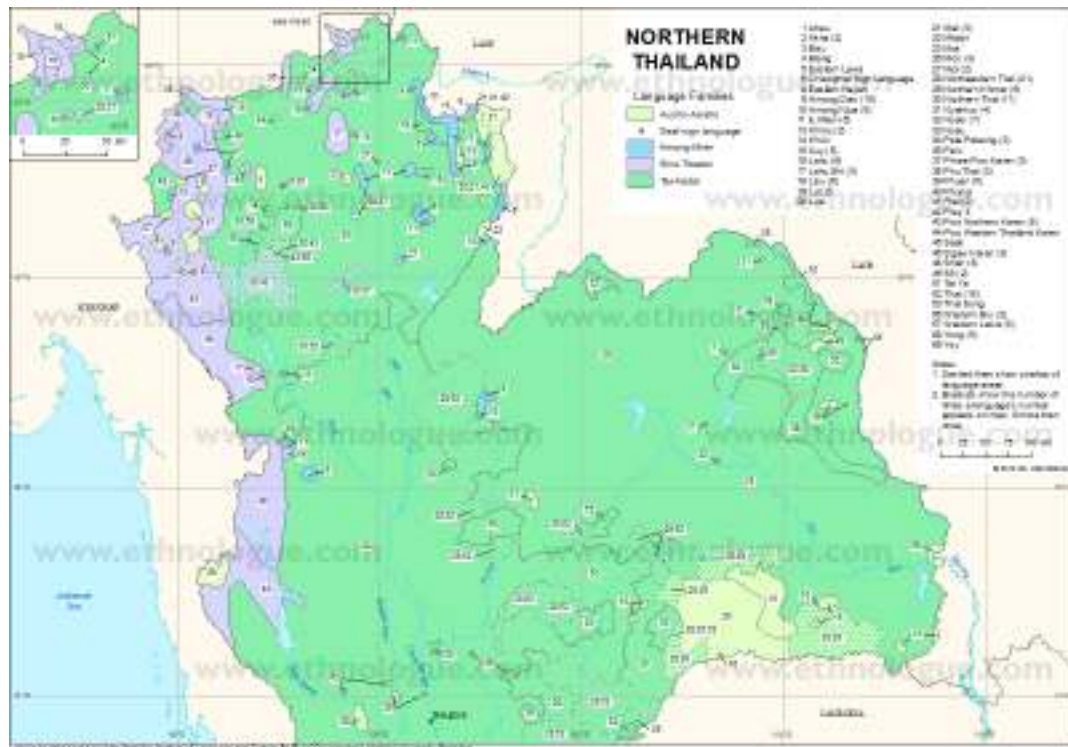
- 1. Introduction**
- 2. History of the Mon language and people**
- 3. Mon in Myanmar - Bagan to Mawlamyaing**
- 4. Mon dialects in Thailand and Myanmar**
- 5. Mon influence on its neighbors**
- 6. Mon in the 21st century - chances and challenges**
- 7. Conclusions**

1. Introduction

Central Thailand
ca. 80,000 people
(of 60 million)

Southern Myanmar
ca. 750,000 people
(of 50 million)
(ethnologue.com)

Status of the Mon language today (ethnologue.com)

Population: 743,000 in Myanmar (2004), decreasing. Population total all countries: 851,000. Ethnic population: 1,000,000.

Location: Mon State and Kayin State; also in northern Tanintharyi region.

Language Status: 5 (Developing) [UNESCO: vulnerable]

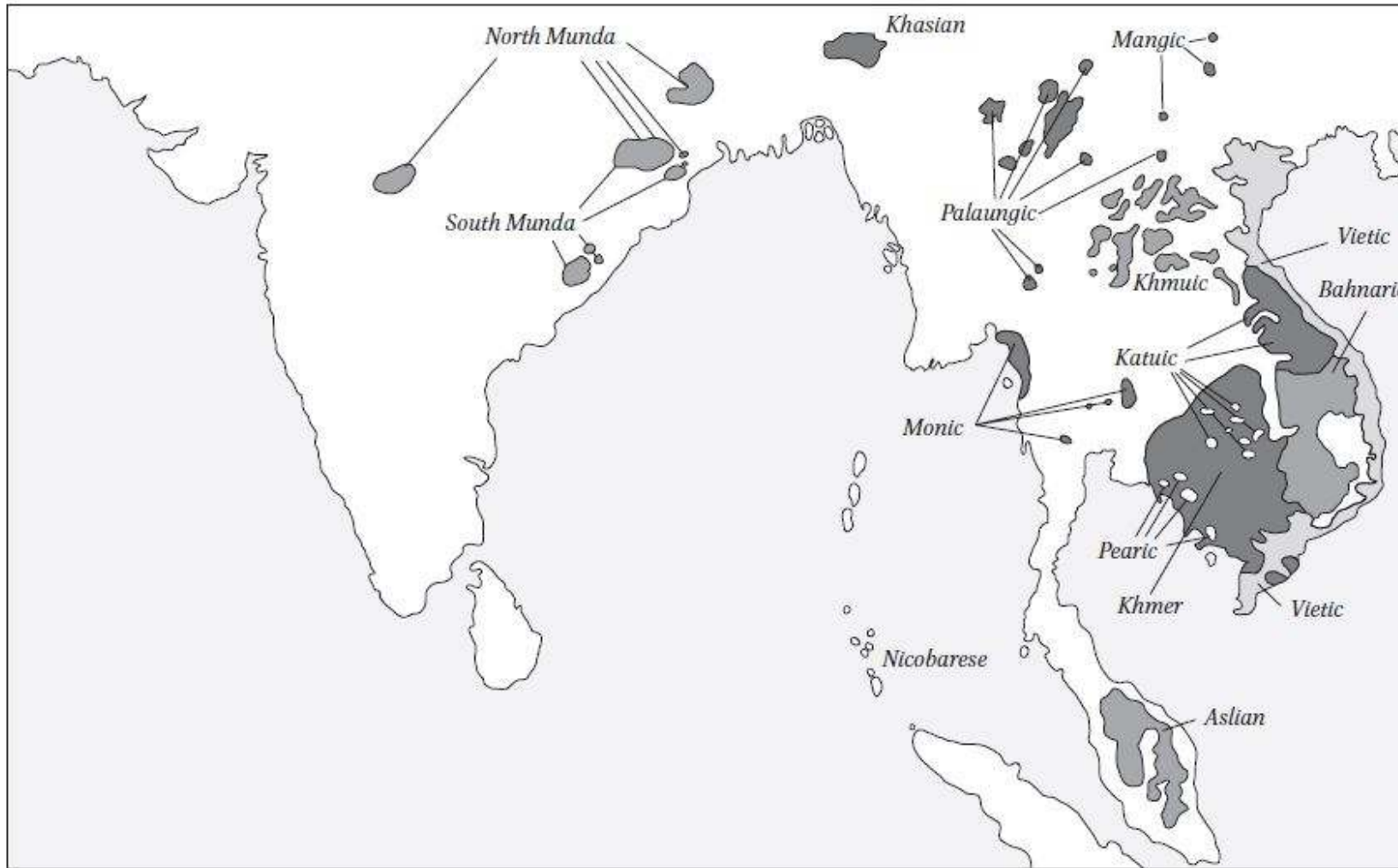
Dialects: Martaban/Moulmein (Central Mon, Mon Te), Pegu (Mon Tang, Northern Mon), Ye (Mon Nya, Southern Mon). Intelligibility between Mon varieties high; between Mon in Thailand and Myanmar 99% (Huffman 1976). Varieties in Myanmar and Thailand “mutually intelligible” (Bauer 1990) but lexical borrowings from Thai and Burmese may cause miscommunication (Guillon 1999). Lexical similarity: 69% with Mon and Nyah Kur [cbn] (Huffman 1976).

Language Use: Vigorous in some rural areas and in Three Pagodas border area. Low or no usage in urban centers. Many domains in some communities; only among the elderly, in the monastery, or not at all in other communities. All ages. Positive attitudes. Widespread bilingualism; some language shift. Also use Burmese.

Language Development: Literacy rate in L1: Some literacy among the older generation; very low literacy rates among those under 40 [total 25% according to some Mon sources]. Taught in some Buddhist monasteries in both Myanmar and Thailand. Some literacy efforts made on Thailand-Myanmar border. Poetry. Dictionary. Grammar.

Mon as an Austroasiatic language of the Monic branch

(Jenny&Sidwell 2015)

Typologically very different from Burmese, close to Thai

Word order in Mon compared with its neighbors

คนนั้นกินข้าวเสร็จแล้ว

<i>k^hon</i>	<i>nán</i>	<i>kin</i>	<i>k^hâ:w</i>	<i>sèt</i>	<i>lé:w.</i>
man	MEDL	consume	rice	finished	NSIT

မိတ်ဂံ့စပုင်တဲယျ။

<i>mənìh</i>	<i>kàh</i>	<i>ciəʔ</i>	<i>pɔŋ</i>	<i>toə</i>	<i>yaʔ.</i>
man	MEDL	eat	cooked.rice	finished	NSIT

အဲဒီလူက ထမင်းစားပြီးပြီ။

<i>?èdi=lu-gá</i>	<i>t^həmìn</i>	<i>sà</i>	<i>pì-bi.</i>
MEDL=man-SBJ	cooked.rice	eat	finished-NSIT

The Mon alphabet - consonants

᠓	᠊	ᠨ	ᠪ	ᠴ	<i>kaʔ</i>	<i>k^haʔ</i>	<i>kèʔ</i>	<i>k^hèʔ</i>	<i>ŋèʔ</i>
᠋ᠰ	᠋᠎	᠋ᠢ	᠋ᠷ	᠋ᠵ	<i>caʔ</i>	<i>c^haʔ</i>	<i>cèʔ</i>	<i>c^hèʔ</i>	<i>ɲèʔ</i>
᠋ᠳ	᠋ᠵ	᠋ᠨ	᠋ᠪ	᠋ᠸ	<i>taʔ</i>	<i>t^haʔ</i>	<i>ɖaʔ</i>	<i>t^hèʔ</i>	<i>naʔ</i>
᠋ᠳ	᠋ᠶ	᠋ᠵ	᠋ᠰ	᠋ᠰ	<i>taʔ</i>	<i>t^haʔ</i>	<i>tèʔ</i>	<i>t^hèʔ</i>	<i>nèʔ</i>
᠋ᠪ	᠋ᠰ	᠋ᠪ	᠋ᠸ	᠋ᠸ	<i>paʔ</i>	<i>p^haʔ</i>	<i>pèʔ</i>	<i>p^hèʔ</i>	<i>mèʔ</i>
᠋ᠪ	᠋ᠷ	᠋ᠵ	᠋ᠰ	᠋ᠶ	<i>yèʔ</i>	<i>rèʔ</i>	<i>lèʔ</i>	<i>wèʔ</i>	<i>saʔ</i>
᠋ᠸ	᠋ᠳ	᠋ᠶ	᠋ᠸ	᠋ᠶ	<i>haʔ</i>	<i>laʔ</i>	<i>baʔ</i>	<i>ʔaʔ</i>	<i>bèʔ</i>

᠋ᠶ	᠋ᠶ	᠋ᠶ	᠋ᠷ	᠋ᠸ	᠋ᠶ	᠋ᠶ	᠋ᠶ
<i>kn-</i>	<i>kn-</i>	<i>km-</i>	<i>ky-</i>	<i>kr-</i>	<i>kl-</i>	<i>kw-</i>	<i>hn-</i>

2. History of the Mon language and people

First Mon inscriptions dating to the 6th century CE (Thailand)

၎်ညာဗာဒုပံ
ကျယ်သ်ကျယ်သ်
ကျဲင်္ဂ်နဲခိဇယ်
၎်ပုဗ္ဗေကျိန်နိဗ္ဗာန်

Transliteration

dum-poh cwas
moy dnow
hān klam ti ðey
...ra' srañ kyāk wihār

Translation

seven-ty
one *dnow*
? hundred earth in
... cast Buddha temple

၎်ဒါပုဗ္ဗေ
၎်သ်ဗျာန်ဒါပုဗ္ဗေ
၎်တံဗြာသ်ဗိဗ္ဗာန်

lam-ur sra rān
don̄ ḃār ʒe 'awo'
...r tam brāw bihār

lam-ur silver (?)
shaman two ʒe this
... tree coconut temple

(Jenny 2005)

Comparison Old Mon - Nyahkur

6th century	Nyahkur	Modern Mon	Gloss
dum̄poh	<i>mpɔh</i>	<i>həpɔh</i>	‘seven’
-cwas	<i>-ɕuəh</i>	<i>-coh</i>	‘-ty’
moy	<i>mɯəy</i>	<i>mùə</i>	‘one’
dn̄ow	<i>~t^hɔ̄w</i>	<i>~tèə</i>	‘run’ (OM with nominal infix)
ti	<i>ti:ʔ</i>	<i>təəʔ</i>	‘earth’
ḍey	<i>pəḍey</i>	<i>dɔə</i>	‘in’
kyā̄k	<i>k^həya:k</i>	<i>kyac</i>	‘holy object’
ḅār	<i>ḅa:r</i>	<i>ḅa</i>	‘two’
taṁ	<i>tam</i>	<i>tɔm</i>	‘tree’
brāw	<i>mp^hlɑ:w</i>	<i>prèə</i>	‘coconut’ (NK probably from Thai)

Out of 18 words (types) in the first Mon inscription, 10 have cognates in Nyahkur

Formerly dominant language in
Central Thailand, parts of
Northeastern Thailand, Northern
Thailand (4th-10th century) -
Dvāravatī

3. Mon in Myanmar - Bagan to Mawlamyaing

Language of learning for some time in Bagan (11th-12th century)

Excerpt of the Mon face of the Myazedi inscription (1112 AD, Pagan)

śrī namo buddhāya śrī sās kyek buddha tirley
glory reverence Buddha.DAT glory religion holy Buddha my.lord
'Glory! reverence to the Buddha! Glory!'

kuli ṛār moy bhīm turow klaṃ ḅār cwas diñcām cnām tuy
last go one thousand six hundred two ten eight year finish
When the religion of the Lord Buddha had lasted for 1628 years

ḍey ḍūñ ṛarimaddanapur wo? smiñ śrītribhuwanādityadhammarāj das.
in city PN PROX king PN be
in the city of Arimaddanapura [Pagan], Śrī Tribhuwanādityadhammarāja became
(king).

gna.kyek smiñ goḥh moy trilokawaṭamsakādevī ṛimo?
queen king MEDL one PN name
One of the king's queens was named Trilokawaṭamsakādevī.

kon gna.kyek goḥh rāja.kumār ṛimo?
offspring queen MEDL PN name
The son of that queen was was named Rājakumār.

smiñ goḥh kil ḍik pi twāñ ku gna.kyek goḥh.
king MEDL give servant three village OBL queen MEDL
The king gave three villages of servants to the queen.

(Jenny&McCormick 2015)

Language of State in Hamsāvati (14th-18th century)

Decreasing political power, increasing Burmese influence in the language

Old Mon (Kubyaukgyi inscription)

yal kcit sak ñah ma yām.
if die not.exist person REL weep

'If they die, there is no one to weep for them.'

Conditional clause with clause-initial subordinator *yal* 'if'

Conditional clause with clause-initial subordinator *yow* 'if' and clause-final topic marker *mā*

Middle Mon (Kalyani inscription)

yow dah mā
if be TOP

'if it should be the case that'

Middle Mon (Ajapala inscription)

pḍay paṭisandhi ey kəp.tlā gah, kwon truh mway ey go? mā ...
LOC confinement 1SG first that child male one 1SG get TOP/if

'If in my first confinement I get a son, ...'

Conditional clause with clause-final topic marker *mā*

Spoken Mon

a. *yò.raʔ* *dɛh* *hùʔ* *klɔŋ*
if 3 NEG come

b. *yò.raʔ* *dɛh* *hùʔ* *klɔŋ* ***teh***
if 3 NEG come TOP

c. *dɛh* *hùʔ* *klɔŋ* ***teh***
3 NEG come TOP

‘if he doesn’t come’

Literary tradition for over 1500 years

Continued use in Lower Myanmar (Mon State)

4. Mon dialects in Myanmar and Thailand

232

Mon: *həŋəa Ro:/həŋəa/(Po), /fɪŋəa/(Co), /həŋəa/(Kr)
 Rao:/həŋəa/(Sho), /həŋəa/(Sl), /həŋəa/(Wd),
 /həŋəa/(Mt), /həŋəa/(Mn), /həŋəa/(Pk),
 /həŋəa/(Hd), /həŋəa/(Md), /həŋəa/(Lt),
 /həŋəa/(Kw,Ks,Po), /həŋəa/(Pn,Kp), /həŋəa/(Wz),
 /həŋəa/(Wk), /həŋəa/(Ak), /həŋəa/(Pr),
 /həŋəa/(Ss,Ri,Ph), /həŋəa/(Ck)
 Thai:/həŋəa/(Ch), /həŋəa/(Bk), /həŋəa/(Nd),
 /həŋəa/(Sak)
 Lit.M:<bamā,khamā>.(Sak):<hamā>

V226. *k[]mur NyK: to roof (a house)(with e.g. thatch) [V.tr]
 Mon: to roof a house

NyK: *kəmyr N:/kəmyr/(NL), /myr/(HK), /kəmyr/(TD)
 C:/kəmyr/(TP,LT,SH)
 S:/kəmyr/(TC,PB,TK) /kəmyr/(MKLe,MKp), /pəmyr/MKLu)

Mon: *kamj Ro:/kəmej/(Po), /kəmej/(Co), /kəmej/(Kr),
 /kəmej/(Kb),
 Rao:/kəmpə/(Sho), /kəmpə/(Sl,Wd), /kəmpə/(Mt),
 /kəmpə/(Mn), /kəmpə/(Pk,Hd,Md), /kəmpə/(Lt),
 /kəmpə/(Kw), /kəmpə/(Ks), /kəmpə/(Pc,Pn),
 /kəmpə/(Kp,Wz,Wk), /kəmpə/(Ak), /kəmpə/(Pr),
 /kəmpə/(Ss), /kəmpə/(Ri,Ph), /kəmpə/(Ck)
 Thai:/kəmpə/(Ch), /kəmpə/(Bk), /hmpə/(Nd),
 (Sak):<kəmpə>

Kyanz.OM:<kumr>; Lit.M:<kamr>; (DOMI:p.48)

Note: this is possibly a morphological derivat of *kur NyK:/kur/
 h222. Further extensions to account for the ethnic name
 of the Kluer, *kneer,... seem phonologically tortuous at the
 moment. See Perlus(1978).

V227. *c[]muur NyK: to roll (e.g. a mat, a cigar...) into a roll
 [V.tr]
 Mon: to roll up (e.g. a mat)

NyK: *chəmyur N:/gəmyul/(NL), /hmyul/(HK), *(TD)
 C:/chəmyur/(TP)
 S:/kəmyur/(TC), /chəmyur/(PB)

Mon: *həmpu Ro:/həmpə/(Po)
 Rao:/həmpə/(Sho,Pk), /həmpə/(Lt), /həmpə/(Kw,Ks),
 /həmpə/(Ss,Ri)
 Thai:/həmpə/(Ch,Bk,Nd), /həmpə/(Sak)
 Lit.M:<samū,təhamū,khmo>, Sak:<hamū>

233

V229. *jwoor NyK: (tuber) to reach deep inside the ground
 [V.Intr.]
 Mon: (liquid) to flow

NyK: *chyar N:*(NL)
 C:/chyar/(TP)
 S:/chyar/(TC)

Mon: *khwo Ro:/khwo/(Po)
 Rao:/hwə/(Sho), /hwə/(Lt)
 Thai:/fwə/(Nd), /fwə/-/fə/(Bk), /hwə/(Sak)
 Mid.M:<jwor>; Lit.M:<jwow>; (DOMI:p.131)

V229a. *j[-]-woor NyK: to slowly lower down (e.g. a bucket) on
 a rope [V.tr]; typically used in honey-
 gathering: a rope is passed over a branch
 and the honey-container is lowered to
 oneself.
 Mon: to cause to flow, allow to flow

NyK: *chyar C:/chyar/(TP)
 Mon: *həwo Ro:/həwo/(Po)
 Rao:/həwə/(Sho), /həwə/(Lt)
 Mid.M:<jawar>; Lit.M:<jawow>; (DOMI:p.120)

V229. *sjar *(NyK):cf.V229a.
 Mon: to grind (e.g. paddy); (Ri): to thin rattan,
 (Sak): to cut into bits

Mon: *sə Ro:/sei/(Po)
 Rao:/sə/(Sho), /sei/(Pk,Lt,Ss,Ri)
 Thai:*(Ch), /sə/(Nd), /sə/(Sak)
 Lit.M:<səw,sə>

V229a. *s[-]n-ier NyK: curry [Noun]
 Mon: green vegetables

NyK: *həŋiar N:*(NL), /həŋial/-/həŋial/(HK), /həŋial/(TD)
 C:/həŋiar/-/həŋiar/(TF), /həŋiar/-/həŋiar/(SH)
 S:/kəŋiar/(TC), /həŋiar/(TK), /səŋiar/(MKLe),
 /kəŋiar/(MKp), /kəŋiar/(MKLu), /gəŋiar/(PB)

Mon: *həŋə Ro:/həŋə/(Po)
 Rao:/həŋə/(Sho), /həŋə/(Pk,Lt,Kw,Ri)
 Thai:/həŋə/(Ch,Bk,Nd), /həŋə/(Sak)
 Lit.M:<saŋəw, snəw, thnəw, khaŋəw, khnəw>; (Sak):<səŋə,khəŋə,həŋə>

V230. *sar NyK: (person, standing object) to be short;
 (the top of : e.g. mountains, clouds, sky) to
 be low down [V.Intr.]; low [Adv.]
 Mon: be low to the ground, short of stature

Dialects in Myanmar:
Mon Rao vs. Mon Ro
 or
Mon Da (Martaban)
Mon Nya (Ye)
Mon Tang (Pegu)
 (Diffloth 1984)

Variation in pronunciation among the dialects and Literary Mon (Jenny 2005)

	LM	Wangka	Kaw Dot	Kanni	Kaw Khapoun
'event'	<poy>	<i>puə</i>	<i>puə</i>	<i>puə/pwə</i>	<i>puə</i>
'hand'	<tay>	<i>tə</i>	<i>tə</i>	<i>tuə/twə</i>	<i>tuə</i>
'finished'	<tuy>	<i>tə</i>	<i>tə</i>	<i>tuə/twə</i>	<i>tuə</i>
'sand'	<btī>	<i>hətə</i>	<i>hətɔ</i>	<i>hətə/hətʷə</i>	<i>hətʷə</i>
'Buddha'	<kyāk>	<i>tɛ^ja^jc</i>	<i>tɛ^ja^jc</i>	<i>ca^jk</i>	<i>tɛ^ja^jc</i>
'be torn'	<cāk>	<i>tɛa^jc</i>	<i>tɛa^jc</i>	<i>ca^jk</i>	<i>tɛa^jc</i>
'return'	<kaleñ>	<i>ʔəliəŋ</i>	<i>ʔəliəŋ</i>	<i>kəliəŋ</i>	<i>kəliəŋ</i>
'six'	<tarau>	<i>ʔərao</i>	<i>ʔərao</i>	<i>kərao</i>	<i>kərao</i>

Differences between Thailand Mon and Myanmar Mon (Sungkaman 2006)

TM	<i>hnikɔi</i>	<i>hra:n</i>	<i>kwɪ:</i>	<i>nɛŋ.</i>
MM	<i>neh.kəh</i>	<i>ran</i>	<i>nɛŋ</i>	<i>ka.</i>
	who	buy	come	car come
	'Who bought the car?'			

TM	<i>nɛm</i>	<i>ʔaw</i>	<i>kɔʔ</i>	<i>ciəʔ.</i>
MM		<i>hùʔ</i>	<i>kwɔʔ</i>	<i>ciəʔ nɛm.</i>
	yet	NEG	get	eat yet
	'I haven't eaten yet.'			

TM	<i>tət</i>	<i>yaŋ</i>	<i>nɔʔ</i>	<i>k^hɔh</i>	<i>kwax.</i>
MM	<i>toc</i>	<i>pɔm</i>	<i>nɔʔ</i>	<i>k^hɔh</i>	<i>raʔ.</i>
	sleep	manner	PROX	good	COMP FOC
	'It's better to sleep like this.'				

5. Mon influence on its neighbors

Probable Mon loanwords in Thai (Jenny 2013)

Old/Middle Mon		Thai	Gloss
<i>kwel</i>	[kwel]	<i>kwɪən</i>	'cart'
<i>brāw</i>	[braw]	<i>máʔ-p^hrá:w</i>	'coconut'
<i>blāñ</i>	[blaiŋ]	<i>p^hla:ŋ</i>	'(at the same) moment'
<i>kindam</i>	[kəndəm]	<i>krət^ham</i>	'do, build'
<i>ḍek/ḍik</i>	[ḍik]	<i>dèk</i>	'servant, inferior'
<i>bley</i>	[blɔj]	<i>p^hlɔ:j</i>	'pearl'
<i>blāy</i>	[blaj]	<i>p^hla:j</i>	'young male (elephant)'
<i>bañā</i>	[bəɲa]	<i>p^həja:</i>	'title of rulers'

Khmer or Mon?

láʔ 'leave, abandon; ENUMERATIVE particle'

OK, OM

lah 'separate, leave'

p^hrɛ: 'satin'

Khmer

prɛ:, Middle Mon *brer*, *brew*

Mon loans in Burmese (Jenny 2013)

Old/Middle Mon

Burmese

<i>kindoʔ/kinḍoʔ</i>	‘pay respect’	<i>gəḍó</i>	‘beg pardon’
<i>kindar/kandar</i>	‘wife’	<i>gəḍo</i>	‘wife of official’
<i>kanā</i>	‘pavilion’	<i>kənà</i>	‘pavilion’
<i>clɛc, clac</i>	‘ornament on roof’	<i>səliʔ</i>	‘flame ornament’
<i>tāl</i>	‘7 cubits’	<i>ta</i>	‘7 cubits’
<i>pūjāw</i>	‘worship’	<i>puzo</i>	‘worship’ (Pali <i>pūjā</i>)

Some shared function words, where the connection and direction of borrowing is unclear.

<i>mā</i>	‘TOPIC marker’	<i>hma</i>	‘TOPIC marker’
<i>tūn</i>	‘return’	<i>toun</i>	‘particle denoting ALTERNATING act’
<i>toʔ</i>	‘PLURAL suffix’	<i>tó</i>	‘PLURAL suffix’
<i>lew</i>	‘ADDITIVE particle’	<i>lè</i>	‘ADDITIVE particle’

Particle *lè* also found in Shan (*lɛ*), maybe connected with Thai *lɛʔ*?

Mon syntax in local Burmese

ကျွန်တော် ပြောမတတ်ဘူး။

tɕəŋɔ pyə mə-taʔ-p^hù.

1SG.M speak NEG-able-NEG

အဲဟို ဟုံလေပ်ပုတ်။

?uə hɔm hùʔ lèp pùh.

1SG speak NEG able NEG

မင်း မလုပ်ထိတော့ဘူး။

mìn mə-louʔ-t^hí-dɔ́-bù.

2SG NEG-do-touch-CONTR-NEG

ဗွဲ ဟုံဒးကျောန်ရ။

pèh hùʔ tèh klon raʔ.

2SG NEG touch do FOC

ကျွန်တော် လုပ်မထိတော့ဘူး။

tɕəŋɔ louʔ mə-t^hí-dɔ́-bù.

1SG.M do NEG-touch-CONTR-NEG

အဲ ကျောန်ဟုံဒးရ။

?uə klon hùʔ tèh raʔ.

1SG do NEG touch FOC

Burmese (colloquial)

အမေ သားကို ဈေးပေးသွားတယ်။

ʔame θà-go zè pè-θwà-dε.

mother son-OBJ market give-go-NFUT

‘The mother allows her son to go to the market.’

Burmese (standard)

အမေ သားကို ဈေးသွားခိုင်းတယ်။

ʔame θà-go zè θwà-k^hàin-dε.

mother son-OBJ market go-order-NFUT

‘The mother allows/orders her son to go to the market.’

Mon

မိကိုကောန်အာဖျာ။

mìʔ kɔ̃ kon ʔa phyɑ.

mother give offspring go market

‘The mother allows/orders her son to go to the market.’

6. Mon in the 21st century - chances and challenges

Mon cultural activity is well alive

Mon National Schools

2011 statistics (Lall&South 2012):

Schools	272
Teachers	808
Students	36,227

Primary: all subjects in Mon

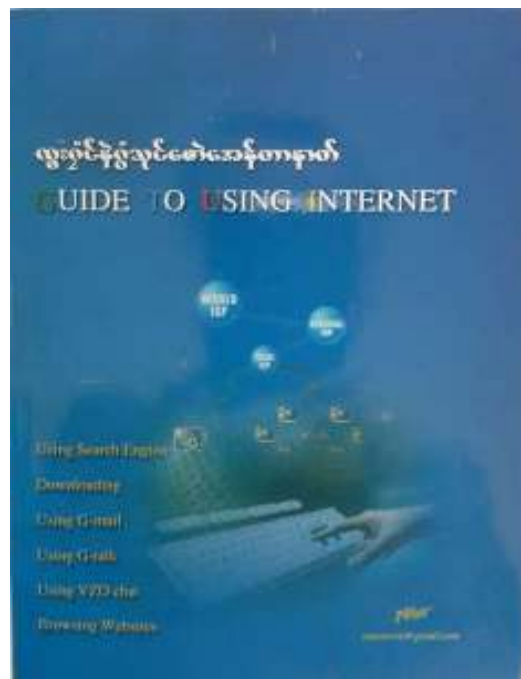
Middle: geography and history in Burmese, explanations in Mon, Mon modules

High: all subjects in Burmese, explanations in Mon, Mon modules

Literary and cultural activity in Mon ...

Popular literature (magazines, modern poems, short stories) and online resources

... in a changing environment for ethnic languages

Ethnic media call for recognition

Monday, 29 April 2015 18:13 Myat Kyaw Thu

Myanmar's ethnic reporters, editors and publishers are calling for more recognition for the role of ethnic media in the country, and have urged Parliament to address the status of ethnic publications and broadcasting.

Ethnic conference in Strand Hotel in Mawlamyine on April 25, 2015. Photo: Mizzima

At the first conference of its kind in Myanmar—held at the Strand Hotel in Mon State capital Mawlamyine (Moulmein) from April 25 to 27—more than 100 representatives of various ethnic media gathered to exchange views and discuss the difficulties that minority groups face in Myanmar's emerging media sector.

Concluding the conference, the assembled ethnic representatives called for a new media law set at an international standard whereby ethnic media work together with ministries to promote all forms of media in minority regions.

The groups also called for de facto freedom to work in radio and television broadcasting.

Ko Min Latt, the editor of the Mon-based *Thaw Luwin Times*, told *Mizzima* that ethnic media groups have an insufficient number of reporters, a lack of news sources, and rising costs to deal with.

Other minority journalists addressed the matter of reporting in their own languages.

"Many of our people cannot read or write Burmese," said one. "Why would we want to publish in a language that readers or listeners would not understand?"

မွန်စာ မူလတန်း ဖတ်စာနှင့် သင်ရိုးညွှန်းတမ်း ရေးဆွဲပြုစုပြီးဖြစ်

သည့်စနေနေ့ | သောကြာနေ့မေလ ၁၃ ရက် ၂၀၁၃ မှုနင် ၁၉ နာရီ ၁၉ မိနစ်

မော်လမြိုင် (မန္တလေး) ။ ကျောင်းချိန်ပြင်ပတွင် မွန်စာပေ သင်ကြားနိုင်ရန် မူလတန်း မွန်မတ်စာ စာအုပ်နှင့် သင်ရိုးညွှန်းတမ်း အချို့ကို ကျွမ်းကျင်သော မွန်ပညာရှင်များနှင့် ပူးပေါင်းပြီး ရေးသား ပြုစုပြီး ဖြစ်ကြောင်း မွန်ပြည်နယ် လူမှုရေးဝန်ကြီး ခေါက်တာလှိုင် က ပြောသည်။

မွန်စာ မူလတန်း အောက်အဆင့် (သူငယ်တန်း၊ ပထမတန်း၊ ဒုတိယတန်း) တို့ကို ပြုစု ဖြန့်ဝေခြင်း ဖြစ်သည်။

"မွန်စာပေနှင့် ယဉ်ကျေးမှုအဖွဲ့က ဦးဆောင်ပြီးတော့ ရေးလုပ်ပြီးတော့ တက္ကသိုလ်က ဆရာမတွေ သူနဲ့ပြီးတော့အစ အကုန်ပေါ်ပြီးတော့ မွန် ပြဌာန်းစာအုပ်အတွက် ခေတ္တခန္ဓာကြတယ်။ ပြဌာန်းစာအုပ်အဟောင်းတွေကအစ ပြန်ရပြီးတော့ အားလုံးသဘောတူတဲ့ ပြဌာန်းစာအုပ်ကို အတည်ပြုတယ်။ သူတို့အတည်ပြုတဲ့ ပြဌာန်းစာအုပ်ကို မူလတန်း မတ်စာအုပ်ကို ပြန်လုပ်ပြီးတော့ သင်ရိုးညွှန်းတမ်းပါ တင်လိုက်ပြီ" ဟု ခေါက်တာလှိုင် က ပြောသည်။

အတည်ပြုချက် ရရှိပါက မွန် တိုင်းရင်းသားများအတွက် ကျောင်းချိန်ပြင်ပ မွန်စာပေ သင်ကြားရေးကို လာမည့် ၂၀၁၃-၂၀၁၄ ပညာသင်နှစ်တွင် စတင်နိုင်တော့မည်ဟု ဆိုသည်။

တိုင်းရင်းသားစာပေ သင်ကြားရေးနှင့် ပတ်သက်ပြီး အခြေခံပညာမူလတန်းအဆင့်တွင် တိုင်းရင်းသား စာပေကို ကျောင်းချိန်ပြင်ပ၌ သင်ကြားခွင့်ပြုမည်ဟု ပညာရေးဌာန ခြည်ထောင်ရေးဦးစီးဌာန ခေါက်တာမြအောင် ၂၀၁၂ ခုနှစ် မေလက ကျင်းပခဲ့သည့် တိုင်းရင်းသားစာပေ သင်ကြားရေး အစည်းအဝေး တရပ်တွင် ပြောကြားခဲ့သည်။

ယခု မွန်မတ်စာ စာအုပ်များကို ရေးသားပြုစုရာတွင် အချိန်နှုန်းပါးပါးဖြင့် စိတ်ကြိုက် ရေးသား ပြုစုနိုင်ခြင်း မရှိသော်လည်း အသင့်တော်ဆုံး မွန်မတ်စာ စာအုပ် တအုပ်ဖြစ်စေရန် ရေးရမည်ခံခဲ့ကြောင်း မွန်စာပေနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဝန်ကြီးက ပြောသည်။

"မြန်မာ မတ်စာကနေ သာသနာပြုပြီးတော့ မွန်မတ်စာ လုပ်ဖို့ဆိုတာက သယ်လို့မ ဖြစ်နိုင်ဘူး။ အချိန်ကလည်း သိပ်မရှိတော့ ကျခန်းတဲ့အတွက် အဆင်မပြေနိုင်ဘူးဖြစ်တဲ့ မေလ ခေတ်က မွန်မတ်စာအုပ်ကို ရေးလိုက်တယ်။ အများက ပြင်ရေးဖို့ ခြည်ရေးဖို့တာတွေကို နည်းနည်း ပြန်ပြန်ပြီးတော့ အတည်ပြုဖို့ကိစ္စ" ဟု မော်လမီ ဥက္ကဋ္ဌ ခေါက်တာ မင်ကြည်ဝင်း က ပြောသည်။

မွန်စာပေကို ကျောင်းချိန်ပြင်ပမှာသာ သင်ကြားခွင့်ပြုသည့်အပေါ် အားရကျေနပ်မှု မရှိဘဲ အစိုးရ စာသင်ကျောင်း များတွင် သာသာရပ် တခုအနေဖြင့် သင်ကြားခွင့် ရရှိရန် ဆက်လက် ကြိုးပမ်းသွားမည်ဟုလည်း မော်လမီ ဥက္ကဋ္ဌက ဆက်ပြောသည်။

ကျောင်းချိန်ပြင်ပ တိုင်းရင်းသားစာပေ သင်ကြားရေး အစီအစဉ်သည် တိုင်းရင်းသား ကလေးငယ်များအတွက် မိခင်ဘာသာစကား၊ ထက်မြောက်မှု ထိရောက်မှု မရှိနိုင်ကြောင်း မွန်အသင်းရပ်ဆိုင်ရာ ဦးစီးရေးမှူးပါးစီ ဥက္ကဋ္ဌ (ပညာရေးဗဟိုဌာန) နိုင်စွေသိန်း (ခေါ်) နိုင်လှမွန်က ပြောသည်။

"မြန်မာစာကို တိုင်းရင်းသားတွေ သင်ရမယ်။ တတ်ရမယ်။ တို့နည်းတွေ မိခင်ဘာသာကိုလည်း သင်ကြားရမယ်။ မြန်မာတို့ နိုင်စွေတာအဖွဲ့ အင်္ဂလိပ်စာကိုလည်း သင်ဖို့လိုအပ်တယ်။ ဆိုလိုတာက သုံးဘာသာ (မြန်မာစာ၊ အင်္ဂလိပ်စာ၊ မိခင်ဘာသာ) (Three languages) သင်ကြားမှုစနစ် ဖြစ်သင့်တယ်။ လိုလည်း လိုလားတယ်" ဟု မန္တလေး ပြောသည်။

လွတ်လပ်ရေး ရရှိပြီးစ အစိုးရ ကျောင်းစာများတွင် မွန်စာပေ သင်ကြားခွင့် ရရှိခဲ့ပြီး ၁၉၅၄ ခုနှစ်တွင် မွန်ပညာရေး ဘဏ်အဖွဲ့ကို ဖွဲ့စည်းပေးကာ မွန်ကျောင်းဆရာများကို ခန့်အပ်ပေးပြီး မူလတန်းအဆင့်တွင် မွန်စာပေကို တရားဝင် သင်ကြားခွင့် ရခဲ့သည်။

သို့သော် မေလ အချို့ရက်အထက် ၁၉၆၂ ခုနှစ်မှ စပြီး မွန်စာပေကို တရားဝင် သင်ကြားခွင့် မရခဲ့တော့ဘဲ ကျောင်းအချို့တွင်သာ နားလည်မှု ယူကာ အချိန်ပိုင်းအနေနှင့် အနည်းငယ် သင်ကြားခွင့် ရရှိခဲ့သည်။

၁၉၈၀ ခုနှစ် စစ်အာဏာ တစ်ပြန်ညှိသိမ်းပြီး နောက်ပိုင်းတွင်မူ အစိုးရကျောင်းများ၌ မွန်စာပေ သင်ကြားမှုကို အပင်ပိုင်ပိုင်ပိုင်ခွင့်က လျှော့ချ ခု သန့်သန့် ရှိသည့် မြန်မာနိုင်ငံ အောက်ပိုင်းနေ မွန်လူမျိုးများ အခြားတိုင်းရင်းသားများ နည်းတူ မိခင်ဘာသာစာပေ သင်ကြားခွင့် ဆိုက်သည့်ခွင့်ရပြီး ယခုအစိုးရ လက်ထက်တွင် တိုင်းရင်းသား စာပေကို ကျောင်းချိန်ပြင်ပ၌ သင်ကြားခွင့် ရရှိလာခြင်း ဖြစ်သည်။

Popular Music, including subtitled Karaoke videos, Movies

Opportunities for the Mon language - past and present

Sangatea (classical Mon story; Jenny 2011)

There was a town, a big land, prosperous and good. Velukaccā was its name. Woodcarvings adorned the houses, and windows of melted gold. The palace was decorated with gemstones, a truly noble place. A crystal cave was there, shining like the sun. The palace in the park was made of gold, surrounded by white elephants, pure like jasmine petals. The buildings were all arranged in perfect order. Light-footed horses trotted daringly and straight. Soldiers carrying lances and swords stood lined up on every side of the city wall. **Many tongues were spoken, all languages were heard, the place was filled with Chinese and Haw, Siamese, Mon, and Burmese, Indian, Chin, and Parsi.** Wells and ponds were abundant in all quarters of the city.

ဝေလုကစ္စာ ခုတ်နာမဗ္ဗိ၊
နန်ထဝ်ဗ္ဗိရတ် သို့ကွတ်ကျာ်ဗ္ဗိ၊
ဌာန်ဒွင်ဥဒျာန် ထဝ်အာန်အနီ၊
ရင်ကိုရင်ထပ် ဒွင်သရပ်ဗ္ဗိ၊
ညးဒေါန်ညးသွင် ဒွင်တွင်တွန်ဖီ၊
ဟိုင်ကိုဝေါဟာ ဇှာပ်ဘာသာဇီ၊
သေံမန်ဗျာ ဂလာချေင်ပသီ၊

နွံချင်ဇှော်မ္မဲ ပြသန်ကျာ်ဗ္ဗိ၊
တရိန်တူခဲ ဗတင်ထဝ်လာဇီ၊
ဂိုဟ်သုံမထိုက် သလိုက်ဗဇီ၊
ဆဒ္ဒန်ဗ္ဗာင် ညံင်ထာင်မာလီ၊
ချေံပြဟ်ဇိုင်သာ ဝိုင်အာညီညီ၊
ဝုတ်ဒိုဟ်ဇိုင်မြု တဥုတမီ၊
ပေင်မံင်ဗပ်ဗ္ဗွင် စိန်ဟင်တဝီ၊
ကမ္ပိုင်ကွာ ဇှာပ်ခန်လွာဇီ ...။

- Long standing literary tradition, rich history
- Mon National Schools in operation for 20 years
- Literacy programs in schools and monasteries
- Possibility of internet publications (low cost, fast, easily accessible)
- Increased production of popular material, less censorship
- Decreased pressure from central government to shift to Burmese

Challenges for the Mon language

Social challenges: In spite of a strong national/ethnic feeling of being Mon

- Mon National Schools don't enjoy a high reputation everywhere
- Mon is not seen as a useful means of communication
- Literacy in Mon is not seen as necessary
- Low or no presence in the media and modern technology (no Mon font for chats)
- Low budget and low return of investment for Mon-specific productions
- Mon no longer seen as means of soft opposition against Burmese

Linguistic challenges: In spite of more freedom and less pressure towards Burmese

- Improved communication in Mon State means more exchange → dialect leveling
- No generally accepted standard for the written and spoken language, no center
- Lack of vocabulary in many domains → increasing number of Burmese loans
- Increased popularity of Burmese media leads to more influence of Burmese
- Not much regional and international attention (no university level teaching)

Burmanization of Mon syntax

Increasing verb-final structures in modern prose

S		O							
[Gmail	wùʔ]	[file	<i>həkao təŋə</i>	<i>təʔ kəh</i>]	<i>hət</i>	<i>nù</i>	<i>pəriəŋ-kəm.kləm</i>		
<i>Gmail</i>	PROX	<i>file</i>	kind	some	PL	MEDL	reason	ABL	NML-secure

<i>swak</i>	<i>cə.hənəə</i>	<i>ʔəntəray</i>	<i>virus</i>	<i>toə</i>	(S)	V	
for	prevent	danger	<i>virus</i>	SEQ	3	NEG	give

<i>ʔəkhəŋ</i>	<i>praŋ]</i>	<i>raʔ.</i>
permission	send	FOC

‘For security reasons, in order to prevent the danger of viruses, Gmail does not allow some kinds of files to be sent.’ (*Guide to using internet*)

7. Summary and Conclusions

- Mon as one of the oldest documented languages of Myanmar and Southeast Asia has a long history and literary tradition
- Important language in the past (transmitter of Indic culture and religion)
- Source of linguistic features in neighboring languages (Thai, Burmese, Karen)
- No independent political unit since the 18th century, varying degrees of autonomy and language use
- Increasing divergence of Thailand and Myanmar varieties
- Increasing convergence among Myanmar varieties and with Burmese

Mon needs

- more media and literary activity
- more academic attention, both internal and external

Chan Mon Chan Nai (Hongchan)

There are many Mon in this world, working in different ways for the people.

Some believe in knowledge, some use their strength to work, almost reaching the goal.

One can say that you understand and cherish your people. You love your people, who else could do that?

“Dogs that bark don’t bite, dogs that bite don’t bark” - have you ever heard this saying?

Hey, you do your job, the streets are full of drunk white shirts and red longyis. Do you know what you’re doing? Have you ever thought about it? Only when you’re drunk you know you’re Mon, that’s really too bad.

Hey, whatever job you do, don’t think the Mon people will love you each time that you love the Mon. Let the Mon love you just as you love the Mon. Love the Mon people, let the Mon people love you so we can work together in harmony.